

5)
Herrn v. Sapl.
26. Juli 1899.

Ex libris

Hunnü, Arnstadt.

(Führung.)

1884.

13

DISSERTATIO MEDICA
DE
PROXIMA FEBRIVM
ET IN SPECIE
INFLAMMATORIARVM
QVARVMDAM CAVSSA

QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICIIIS
ET
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO,
DOMINO
D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO
MEDICIN. ANATOM. ET CHIRVRG. PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
FACVLT. MEDICAE H. T. DECANO SPECTATISSIMO,
ACADEM. CAESAR. NATVRAE CVRIOSOR. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON REGIAR. BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRG. SODALI.

PRO GRADV DOCTORIS
MEDICINAE ET CHIRVRGIAE
SVMMISQVE IN VTRAQVE HAC SCIENTIA HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS RITE CAPESSENDIS
DIE XII. DECEMBRIS CIO ICCC LXVII.
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR

ADOLPH. FRIDERIC. THEODOR. BRÜCKNER
MEGALOPOLITANVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.

PROXIMA FEBRUUM

INFLAMMATORYM

QUARTANA

DIVI NUNTIUS

CONSENSU GRATIOSI ORDINE MEDICORUM

PLAETIDE

THE RIVINE

HOMINO

D. PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PROGRADU DOCTORIS

MEDICINAE ET CHIRURGIAE

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

PHILIPPO ABOLPH BOHMERO

VIRO
EXCELLENTISSIMO, DOCTISSIMO
ET EXPERIENTISSIMO
DOMINO
CHRISTIANO FRIDERICO
TRENDELENBURG,
MEDICINAE DOCTORI CELEBERRIMO,
EIVSDEMQUE
APVD LVBECENSES PRACTICO MERITISSIMO,
AVVNCVLO MEO CARISSIMO,
ET
FAVTORI HONORATISSIMO,

CVIVS

INCLYTVM NOMEN COLERE

ET

GRANDE EXEMPLVM IMITARI

SEMPER STVDVI,

NEC NON

VIR O
ADMODVM REVERENDO, AMPLISSIMO,
ET DOCTISSIMO
DOMINO
CHRISTOPHORO ADAMO
BRÜCKNER,
E SYNODO WOLDECHIENSI,

QVAE FLORET
IN DVCATV MEGALOPOLITANO - STRELITZIO,
ECCLESIARVM QVARVMDAM MINISTRO MERITISSIMO,

PATRI MEO OPTIMO,

AD CINERES VSQVE COLENDO,

CVI

PRAETER DEVM OMNIA MEA DEBEO,

V T
GRATVM ERGA HOS ANIMVM
ET
PIISSIMAM MENTEM PVBLICE TESTARER,
TANTORVM NOMINVM
V I R I S
SPECIMEN HOC INAVGVRALE
SACRVM ESSE VOLVI
AVCTOR.

PRAEFAMEN.

AMICO LECTORI

S. P. D.

AUCTOR.

Pauca tantummodo sunt, quae hoc titulo Tibi dicam. Conatu, quem frons libelli indicat, ductus dissertationem quamdam scribere tentabam tempore, quo circa naturam, causas & Symptomata inflammationum multa tam egregie conscripta videbam, ut vix dubitarem, anne haec sit aetas, qua tota medicorum res publica hanc rem, quasi litem coram iudice, agere & componere vellet. Quum ergo ex Patrum Conscriptorum huius Academiae consensu liceret mihi, medicam ciuitatem adspirare; putauit etiam e mea re nunc fore, ea, quae circa litem commotam cogitarem, placide proponere, & submittere eruditorum scrutinio. Sed quid ita? Naturam & causas inflammationis erudite diu iam expositas esse, longus scriptorum numerus testabatur. Quin etiam plurimorum Symptomatum explicationem concinne

PRAEFAMEN

cinne exhibitam videbam, legebam. De sola inflammatoria feбри longe aliter sensi. Quare? Quae-
ris? Scribendum mihi erat, de materia sollicitus
eram, & demum haec omnium maxime placebat. Du-
plex sese offerebat febrіum genus, quarum proxi-
mam causam quaerere mihi proposueram. Alterum
cum duro, alterum cum molli est pulsu. Vtriusque
pertractatio nimis longa videbatur; ideoque illud,
quod pulsu cognoscitur duro, elegi, eiusque proxi-
mam causam eruere studui. At vix incepto labore
sensi, absque substratis generalioribus sententiam
meam stabiliri non posse. Hinc vides, me hoc in
passu primo quaedam de causa proxima febrіum in
genere, & deinde de febrіum inflammatoriarum,
quae sunt cum pulsu duro, proxima causa dixisse.
Scopum ergo perspicis, Beneuole Lector! Tuum nunc
erit iudicare, vtrum attigerim eundem, vel minus.
Quidcunque vero hac de re facturus sis, me, ado-
lescentem, Tuae beneuolentiae de meliori commen-
datum habeas. Vale.

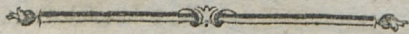
D. Halae ad Salam.

Prid. Non. Decembr. MDCCLXVII.

DIS-

DISSERTATIO MEDICA
DE
PROXIMA FEBRIVM
ET IN SPECIE
INFLAMMATORIARVM
QVARVMDAM CAVSSA.

§. I.

Celeritas, qua motus systematis arteriosi & sanguinis per vasa progressus perficiuntur, quamvis sit varia in variis sanis hominum corporibus; nouimus tamen, eandem in singulo quouis subiecto respectu illius temperiei, aetatis et reliquarum functionum adeo accurate limitatam esse, vt eadem in singulis

Quid sit febris?

A

lis

lis corporibus nec augeri nec minui possit, nisi simul sanitas turbetur & vita inde detrimentum capiat. Hanc ita determinatam celeritatem motus arteriarum & cordis vocamus naturalem, cui praeternaturalem eiusdem motus celeritatem opponimus. Posterior iterum vel aucta vel diminuta talis esse potest, quarum utramque annunciat pulsus, vel iusto celerior ac frequentior, vel nimis tardus. Illum simulac in aegris tactu obseruamus pulsus; dicere solemus, febrem adesse. Haec est ratio, quae nos impulit febrem vocare *motum systematis arteriosi praeternaturaliter acceleratum*.

SCHOL. Multa quamquam pro defendenda hac febris definitione huc conuocare possem argumenta; tamen eadem omitenda potius esse putavi, cum a scopo nimis aliena nec adeo abscondita sint, ut facile inueniri nequeant; praetereaue nostra febris notio haud longe differat a definitionibus, quam Celeb. Viri iam iam de eadem exhibuerunt. Conf. EBERHARDI Patholog. gener. §. 29. nec non L. G. FRIZE Dissert. inaug. habita sub Praes. Illustr. RUCHNERI, de Secretione lactis muliebris &c. §. XXIX.

§. II.

Duae omnino sunt causae, quarum cooperatione motum systematis arteriosi exerceri Physiologia docet, vis nimirum arteriis & cordi insita, naturalis, & stimulus vasis applicatus. Priori irritabilitatis nomen imposuerunt recentioris aetatis medici, simulque suis experimentis eiuictum dederunt, eandem in fibris muscularibus, quae etiam arteriosi systematis structuram ingrediuntur, (vid. von HALLER Prim.

*Causa prox.
febris in ir-
ritabilitate
vасorum
non est quae-
renda.*

Prim. Lin. Physiol. §§. XXX. LXXXXVII. & sequ.) latere. Haec autem vis cum ad naturam Corporis humani ipsam pertineat; nec unquam hactenus sit auditum vel obseruatum, eam eousque praeter naturam increuisse, vt ideo praeternaturaliter acceleratus fuisset vasorum motus: vnanimi quasi consensu omnes, quos scio, medici in determinanda proxima febris causa arteriarum & cordis irritabilitatem silencio praeterierunt, consentientes eandem potius in praeternaturali quodam systematis arteriosi stimulo vnice esse quaerendam, vt fere cuncta circa hanc rem scripta testantur. Legi ita latae & nos quidem in progressu obedientiam praestabimus.

SCHOL. Nihilominus vero, me sentiente, negari nequit, maiorem aliquem irritabilitatis gradum saepius, sin omnino, causam esse, ob quam vnum corpus magis in concipiendam febrem primum videmus altero. Ideone maior irritabilitas causa febrium praedisponens saluari mereatur?

§. III.

Quodsi verum est, quod tamen physicorum nemo negabit, causam effectui suo esse proportionatam; ideoque ex effectu aucto auctam causam intelligi posse: liquet causam proximam febris in genere esse auctum systematis arteriosi stimulum. Febris enim est praeter naturam acceleratus, siue respectu celeritatis suae auctus vasorum arterioforum motus (§. I.); ideoque auctam motus huius causam

*Causa prox.
februm in
genere qua-
lis sit?*

fam pro sua agnoscit. In determinanda vero febrium proxima causa a vasorum irritabilitate abstinendum est (§. II.); quare causa proxima febris in stimulo systematis arteriosi praeternaturaliter aucto solummodo quaerenda erit.

SCHOL. Quod & quomodo per datam causam febris excitari possit, & quidem immediate, id quod ad proximam causam omnino requiritur, ex dictis §. I. & ipsius corporis humani natura sponte sua elucescit. Quam ob causam inutile fore putavi, plura haec de re verba facere.

§. IV.

*In febribus
vasis novus
accedit sti-
mulus.*

Augeri dici solet quantitas, si eidem manenti nova additur. Quare cum in febre auctus sit vasorum arteriosorum et cordis stimulus (§. antec.); naturali harum partium stimulo novus antea accedat necesse est. *Ad febrim ergo excitandam necessario requiritur, ut praeter stimulum naturalem, qui ipse sanguis est, novus adhuc idemque praeternaturalis ad systema arteriosum applicetur.* Posterioris hoc in passu praecipuam rationem esse habendam, rei natura docet.

§. V.

*Duplex est
fibrarum
musculari-
um stimulus.*

Experimenta et principia physiologica vberime monstrant, duplici modo stimulum ad musculorum fibras ita applicari posse, ut harum motus, qui est constrictorius, inde nascatur. Primo enim ipsae carnae fibrae a stimulo immediate iisdem applicato adeo affici solent, ut subito breviores

uiores euadant et constringantur, id quod v. HALLER Perillustr. testatus est, (v. eius Prim. Lin. Physiol. §§. CCCC. & CCCCH.) & nos quidem etiam in variorum animantium corde ac talpae musculis obseruauimus. Deinde vero idem muscularium fibrarum motus quoque euenit, si stimulum quemdam neruis, qui in musculares fibras abeunt, applicauimus, quod iterum modo laudati Viri testimonio confirmari licet (v. v. HALLER l. c. §. CCCCH.). Quo in casu stimulus a loco factae irritationis per totum nerui tractum vsque ad ipsas musculorum fibras propagari videtur. Quaecum ita sint, liceat nobis discernere fibrarum carnearum stimulum in eum, qui mediate applicatur & aliunde ad ipsas propagatur, & illum, qui immediate, aut ipsis musculorum fibris absque interueniente neruo, applicatur.

§. VI.

Ex praemissis nouimus, febrem maxime pendere a nouo quodam & praeternaturali stimulo ad fibras musculares systematis arteriosi applicato (§. IV.). Quum vero duplex in genere sit stimulus fibrarum muscularium, nimirum vel mediate vel immediate applicatus (§. V.); stimulus vasorum nouus, ad febrem excitandam requisitus, duplex quoque esse potest. Quam ob rem fatendum est nobis, duplicem esse febris proximam causam possibilem, dum nimirum accedens stimulus vel mediate vel immediate vasis applicetur.

Duplex est
causa prox.
februm pos-
sibilis.

RELIQ. V. L. 1780 di §. VII. *Quo ad vasa arteriosa*

*Vltior
eiusdem ex-
plicatio.*

30. E duplici hoc fonte febrem profluere posse, vt eo magis elucescat, illius vltiorem hic subnectamus descriptionem. *Immediate* ad vasa sanguifera arteriosi generis stimulum applicari posse ex ipsorum structura, modo ex toto ferre, vt in corde, modo ex parte tantum musculosa, vt in arteriis, per se liquet; imprimis si simul etiam rite perpendamus, sanguini, vasis contento, varia acria admisceri posse, & re vera saepius admisceri, quibus musculares vasorum fibrae irritari & ad vegetiorem ac iusto celeriore motum incitari possint. Vnde simul intelligi potest, stimulum *immediate* vasorum fibris motoriiis applicari non posse, nisi intra vasa ipsa haereat idem. Nam ea est vasorum conditio, vt ab extra ad eorum musculares fibrillas stimulus *immediate* haud commode applicari possit; nec vnquam ideo obseruarunt, hoc factum esse. *Mediate* vero, seu per propagationem stimulum ad vasa prouenire posse, itidem ex eorumdem compositione percipimus. Vasa arteriosa aeque ac cor fibris muscularibus gaudent, vt repetita vice iam monuimus. Ex cerebro vero multos neruorum ramos ad partes hasce descendere & in easdem distribui, attenta anatomicae docet (vid. v. HALLER Prim. Lin. Physiol. §§. XXXII. CCCLXIV. & LXXXIX. ac seq.). Cum ergo omnia ad stimulum, per propagationem applicandum, requisita reperiantur in systemate arterioso; propagatio stimuli ad fibras carneas

carneas vasorum omnimodo possibilis est. Imo cum desint iustae rationes, quarum ope probari possit, dictis vasorum nervis applicari non posse stimulum; nescio sane, qua de causa posterioris census stimulus systematis arteriosi, non aequè possibilis haberi queat, ac immediate applicandus. Demum hic notari meretur, stimulum vasis per propagationem applicari non posse, nisi idem forinfecus ad vasa proveniat, quod medicum quemque absque ulteriori dilucidatione patet. Hinc novum inter proximas febrium causas resultat discrimen.

§. VIII.

Omnis pathologicae rei peritus sponte fatebitur, febris proximam causam saepius esse alienum quoddam sanguini aliisque humoribus admixtum; quamvis alieni huius natura saepe lateat, & varia esse videatur. Sic tamen novimus, malignarum febrium proximam causam utplurimum in acri quodam putrido, sanguine contento, consistere, & catarrhales febres ex aliquo alieno viscido humoribus admixto immediate ortum ducere. Eiusmodi aliena, cuiuscunque generis & indolis in multis reliquarum febrium sint, vel resistendo vel suo iam generi suaeque natura stimulum exhibent, qui naturali vasorum stimulo accedens febrem excitat (§§. III. IV.). Simul vero etiam stimulus huiusmodi, cuius est acrimonia aut visciditas sanguinis, in ipsis vasis continetur, oportet. Quae autem cum ita se habeant; patescit,

Stimulus vasis immedie applicatus re vera saepe est febris prox. causa.

stimu-

stimulum immediate vasis applicatum, inque iisdem haerentem, quem possibilem esse febris proximam causam modo (§§.VI.VII.) monstrauius, haud raro etiam veram obuiam cuiusdam febris proximam causam esse.

§. IX.

Mulsi eundem pro vniuersali februm proximam causam habent.

Imo vix opus est, demonstrasse, aliquas februm species proxime nasci ex stimulo vasorum, qui in ipsis residet; cum haud pauci sint medicorum, qui ob frequentissimum hunc febris ortum eundem pro vnicō ac vniuersali omnium februm habeant, adeo vt credant, vnā tantum & quidem hanc dari proximam febris causam. Quam ob rem alii eandem in alieno quodam, vt dicere amant, sanguine contento omnino quaerunt. Alii vero suspicantur, febrem semper oriri a causā intra vasa latitante. Alii denique dicunt, febris causam proximam in genere ad stases & obstructions reduci posse videri; e. f. p. E quibus iam satis liquet, multos in determinanda proxima februm causā tantummodo istum vasorum stimulum praeternaturalem accusare, quem immediate applicatum supra diximus, quique vna cum sanguine in ipsis vasorum cauis habitat.

§. X.

Insistentium.

Quibus praemissis meum fore iudico, antequam vltius progrediar, nostrum, ad quem tendimus, scopum breuibus indicare. Liceat ergo mihi, sincera aequae ac placidae mente ea hoc in passu proponere, quae nobis contra commemo-

memo.

memoratum opinionem (§. antec.) pugnare videntur. Quare demonstraturi sumus, causam februm proximam non vnice esse stimulum immediate vasorum fibras irritantem, sed etiam febres deprehendi, quae ex opposito fonte (vid. §. VI.) fluere debeant, huiusque census imprimis esse inflammatoriarum februm aliquas species. Quem in finem nobis probandum proposuimus, 1) in febribus nostri census deficere stimulum vasorum in iisdem haerentem, quatenus causam illarum proximam; 2) re vera praesto esse in iisdem febribus stimulum quemdam aliunde forinsecus ad systema arteriosum propagatum; 3) eundem denique stimulum etiam sufficere ad producendum a) morbum datum β) eiusque symptomata. Sub fine demum ad varias, obviam nobis ituras, quaestiones respondere studebimus.

§. XI.

Ne in determinandis iis, quae ad inflammationem pertinent, aut per eandem fieri possunt, iusto longiores simus in progressu; iuvat hic notionem, quam plurimi medicorum nobiscum de hoc morbo alunt, praemittere. *Est igitur inflammatio partis cuiusdam corporis animati tumor rubens, calidus praeter naturam, & dolens.*

*Inflammatio
quid sit?*

SCHOL. Non ignoramus earum sententiam, qui loco doloris in inflammationibus obuii poni malunt sensibilitatem aegrae partis praeternaturaliter auctam. Vt vero et his satisfiat, monebimus tantum, experientia teste quemlibet inflammatione laboran-

B

tem

rem ingratam aliquam, quamvis non semper vehementem, laefae partis sensationem percipere. Nec adeo difficile cognitu esse videtur, unde sit sempiternus hic dolor? Posita enim praeternaturali partis cuiusdam sensibilitate etiam illae eiusdem mutationes facile dolorem excitabunt, quae alioquin vix et ne vix quidem perceptae fuerunt. Quare ipse vaforum motus iam hoc in casu sufficit, ad odiosam et ingratam sensationem producendam, quam pullatorium dolorem dicunt; vt reliqua omittamus, quae accedere solent frequentissime, et sensibilitatem auctam in acutum sane dolorem vertunt, veluti fit in Pleuritide, Paraphrenitide, Phlegmone &c.

§. XII.

*Febris inflammato-
riae notio &
species.*

Haud raro fit, vt inflammatio, imprimis grauior, febrem excitet acutam, continuam, remittentem. Nonnunquam inflammatio vero tota quoque decurrit absque subsequente hac febre; quae, si adest, modo grauior, modo leuior, & variis symptomatibus accidentalibus stipata apparet. Haec *febris, quam merito igitur symptoma*, aut, si maius, effectum *inflammationis dicimus, inflammatoriae nomen accepit*. Cuius autem duplex occurrit species, aegri pulsu dignoscenda. Altera forti & duro pulsu sese prodit, altera vero e molli ac debili arteriarum ictu cognosci potest. Illius exemplum benigna Pleuritis, huius vero Peripneumonia vera exhibet. Nos quidem hac vice imprimis illam febrium inflammatoriarum speciem, quae est cum pulsu duro, considerabimus. Hinc & ea, quae modo ante (§. X.) diximus, accuratius interpretari queunt.

§. XIII.

§. XIII.

Multa quamlibet & varia enumerentur a medicis februum inflammatoriarum signa; ea tamen species, quae in nostrum venit censum (§. antec.), optime & certissime ex sola pulsus duritie, vna cum eiusdem celeritate, cognosci potest. Cetera enim omnia signa fallunt interdum; hoc nunquam. Inflammatio cum cunctis suis proximis symptomatibus (vid. §. IX.) saepius adeo abscondita haeret, vt ne minima quidem certa eiusdem nota appareat. Quo in casu medicus non ex inflammatione, neque e singulis eiusdem signis, sed ex mera pulsus duritie & febre omnem latentis morbi genium eruere debet. Deinde saepe etiam fieri solet, vt alia quaedam febris cum inflammatione ita complicata deprehendatur, vt febris aut prior & causa sit, aut nullum omnino cum simultanea inflammatione, nisi vniuersalem, habeat nexum. Quibus positis inflammationis & febris generaliora signa iterum neutiquam tibi sufficient, ad rite exinde intelligendam praesentis mali naturam. Pulsum vero consulas. Quem simulac celerem quidem, attamen non durum, perceperis; intelliges, tibi hoc in passu non cum nostri census inflammatoria, sed cum alia quadam febre rem esse. Qua de causa multi celeberrimorum practitorum recte monent, in diagnosi inflammatoriae febris pulsum durum multum valere. (Conf. van SWIETEN Commentar. in BOERHAAV. Aphorism. Tom. II. §. 773. no. 3. nec non BA-

*Quidnam
praecipuum
febris huius
sit signum?*

GLIV de Prax. Med. Lib. I. Cap. IX. de Pleuritide.). Vnde demum colligimus, 1) certissimum febris inflammatoriae nostrae speciei signum esse duritiem pulsus, 2) huiusque ideo, in stabilienda de iisdem theoria, praecipuam rationem esse habendam. Ergo plura de hac re infra.

§. XIV.

*Duplex est
vasorum sti-
mulus praeternat. intra
eandem haerens.*

Qui immediate vasis applicatur, praeternaturalis stimulus, qui que intra eadem haerere debet, duplici modo febrim excitare, eiusque proxima causa fieri potest; dum scilicet vel resistendo vel irritando ad celeriores motum systema arteriosum incitat. Re vera enim oriri in corpore nostro mutationes praeternaturales, quibus liber sanguinis per vasa circuitus aliquo modo impediatur, ideoque cordis & arteriarum vi resistentia quaedam ponatur, itaque resistendo augeri naturalem vasorum stimulum, et febrim produci, omnes novimus, edocti exemplo illarum febrium, quae ex nimis denso aut viscido sanguine ortum trahunt. Hae ergo nascuntur ex stimulo praeternaturali, immediate applicato, resistenti. Praeterea autem interdum etiam praeter naturam inest vasis stimulus, qui sua ipsius natura, indole salina, acri, vasorum musculares fibras pungit, vellicat, irritat, itaque ad naturali celeriores commotionem eas incitat, febrimque generat. Quod fere quotidie docent febres, quae ex acri quodam alieno, sanguini admixto nascuntur. Hinc *stimulus vasorum praeternaturalis, qui intra vasa haerens,*

fitat, commode in resistentem & acrem seu irritantem dispesci potest, quorum notiones ex praedictis iam patent.

§. XV.

Febrem inflammatoriam ex acri quodam alieno, irritante, sanguini admixto ortum ducere, neminem scio, qui affirmaverit. Nec adeo mirum hoc videri potest; cum quaelibet sane desint argumenta, quibus eiusmodi opinio euinci, firmari aut saltem defendi possit. Praeterea cum non ignoremus, raro vel numquam fieri tam subitanam sanguinis mixtionis, depravationem, quam ea esse deberet, quae ex inflammatione nata febrem procrearet; imo cum intra omnes conster, in sanissimis corporibus, in quibus nullo iure sanguinis acrimoniam quamdam suspicari possumus, oblata causa subito oriri inflammationem cum subsequente sui generis febris: iure meritoque dubitamus, quin *negamus, febris inflammatoriae proximam causam esse acre quoddam, una cum sanguine intra vasa haesitans.*

*Causa prox.
febris inflamm.
non est acre intra
vasa haerens.*

schol. Caue autem, ne hinc concludas, nos omnem in febribus inflammatoriis depravatam mixtionem humorum penitus negare et reiicere. Etenim non ignoramus, re vera interdum fieri, ut inflammatoria febris et sanguinis cacochymia simul eundem torqueant aegrum. Monemus tantum, huiusmodi acria accidentalialia esse, nec in omnibus huius speciei febribus, nec semper in iis esse, ideoque eadem neutiquam pro causa illarum proxima accusari debere.

§. XVI.

*Sententia
adversario-
rum de caus-
sa prox. fe-
bris inflam-
matoriae.*

Qua in sententia (§. antec.) omnium fere medicorum consensu gaudeo, qui inde liquet, quod plurimi aliam esse febris inflammatoriae proximam causam docuerint. Existimarunt autem, eandem esse in aliqua resistentia vi cordis & arteriarum opposita quaerendam, quam sententiam paucis adhuc magis exponemus. Sunt nimirum, qui credunt inflammationem ortum trahere ex praegressa quadam vasorum minimorum obstructione, eandemque ideo aptissimam esse, ad impediendum liberum sanguinis transfuxum per totum systema arteriosum. Quamvis etiam non desint porro, qui aliam sibi formauerint inflammationis notionem; tamen plurimi in eo conueniunt, quod compressis aut obstructis per inflammationem quibusdam vasis, & ita impedito transitu sanguinis per eadem, adeo turbetur circulus sanguinis, ut fiat notabilis inde nascatur cordi resistentia, quae fiat subsequens febris inflammatoriae causa.

§. XVII.

*Responsio ad
eamdem.*

Quibus ut iuste respondeamus, iisdem sequentia perpendenda, & ad nostram febris inflammatoriae speciem tantum hoc in passu applicanda, offeremus: 1) Opinio tantum est, nullo indubitato argumento firmata, qua affirmatur, omnem inflammationem secum ducere obturationem aut compressionem vasorum. Consequenter etiam hypothetica est illorum de causa proxima febris inflammatoriae sententia.

tia.

tia. 2) Ponamus, veram esse aduersariorum hac de re sententiam; & omnem obstructionem veram semper subsequi debet febris, quia posita causa proxima etiam ponatur effectus necesse est. Contrarium haud raro docet experientia. 3) Iterum ponamus, per inflammationem produci vasorum quorundam obstructionem aut compressionem; num vero sufficiens hinc nasceretur obstaculum vi cordis & articularum, sufficiens, inquam, ad excitandam febrem? Dubito hac de sufficiencia: primo enim non ignoramus, frequentissimas in vasis minoribus, quae occupat obstructio, occurrere anastomoses, quarum ope affluens sanguis commode ita deriuari & in alia vasa, non obstructa, deduci possit, vt nullum aut minimum saltem obstaculum inde oriatur, & cor nullum hinc impedimentum sentire queat. Deinde nouimus inflammationes occurrere; quae minimam occupant corporis partem, minimamque ideo resistentiam, pro aduersariorum sensu, vrgenti arterioso systemati offerunt, quae, que nihilominus impetuosas & vehementissimas excitant febres. Haec diu iam monuit Illustr. van SWIETEN, cuius consensum hoc in passu veneror. (Conf. Autoris laud. Comm. in BOERHAAV. Aph. §. 382. no. 8.).

§. XVIII.

Aliud demum adhuc accedit argumentum, aequali fortitudine contra vtramque opinionem, hactenus impugnatam (§§. XV-XVII.), militans, quod pro nostro quidem Alterum contra aduersarios argumentum.
de

de eodem conceptu hoc est: Constantissimum febris inflammatoriae nostri census symptoma, quin certissimum eius signum est pulsus durities; ideoque eiusdem praecipua ratio habeatur oportet in stabilienda inflammatoriarum febrium theoria (§. XIII.). Nulli vero eandem hactenus ex impugnatibus a me hypothesibus (§§. antec.) accurate explicarunt, siue eius rationem ex supposita proxima obuia febris causa demonstratam exhibuerunt, id quod innumeri fere libri testantur. Inutiles ergo sunt istae sententiae, & eo longius a vero alienae; cum ne primarium quidem & frequentissimum febris commemoratae symptoma illarum ope exponi & intelligi potuerit. Nonne hanc ob culpam e medicorum scientiis istae eliminandae forent?

SCHOL. Satis quidem cognitum habemus, quosdam pulsus duritiem hoc in casu deriuare ex densitate humoris sanguinei, in vasa agentis. Valde autem dubitamus, an hi rem acu tetigerint; cum saepe etiam durus adfit pulsus, ubi sanguis non solum non densus, sed resolutus potius est; imo cum e contrario mollis haud raro obseruetur pulsus in iis aegris, qui mira sanguinis desinitate laborant.

§. XIX.

*Ergo causa
prox. febris
inflamm. no-
strae quae-
renda est in*

Quum igitur ita se habeat res, vt neque irritans aliquid acre, sanguini admixtum (§§. XV. XVIII.), neque resistentia quaedam vi cordis & arteriarum opposita (§§. XVI. XVIII.) febris inflammatoriae indicatae speciei sit proxima

caus-

caussa: merito colligimus inde, *causam* hanc intra vasa minime esse quaerendam (§. XIV.), eamque *potius esse stimulum quemdam systematis arteriosi praeternaturalem, aliunde ad idem propagatum* (§. VI.). Quod eo magis elucescet in progressu, quo modo demonstrare studebimus, commode & re vera ex inflammatione, quam febris huius remotam esse causam omni iure supponimus, nasci saepius stimulum vasorum praeternaturalem, aliunde per vasorum nervos ad eadem propagatum, id quod alteram thematis nostri partem (§. X.) explebit.

stimulo externe ad vasa propagato.

§ XX.

Sequentium ratio nunc accuratam & distinctam doloris notionem praemittendam a nobis postulat. At difficilis res est; cum vix sensationes reliquas inter & dolores iustas indicari limites possint. Attamen hoc docet experientia, hoc docent omnium medicorum circa *dolorem* scripta, eundem esse *praeternaturalem aliquam & ingratam* seu odiosam *sensationem*. (Conf. van SWIETEN l. c. §. 220. item GAVBII Institutionum Pathol. Med. §. 670. nec non STOELLERI Disserf. inaug. habitae sub praef. Illustr. I. IVNCKERI, de doloribus &c. §. XVII.).

Dolor quid sit?

SCHOL. Nonnulli dolorem etiam dicunt auctae sensationis speciem. Cum autem dolor quoque loca occupet, in quibus nulla ante fuit sensatio; nescio, quaenam hoc in casu aucta sit sensatio.

C

§. XXI.

§. XXI.

Requisita
quaedam
sensationis.

Sensatio, nimirum externa, cuius solius hoc in passu rationem habemus, est idea ex corporis affectione seu mutatione oborta. Physiologica principia docent, *eam non nasci, nisi* aliqua cuiusdam nerui mutatio praegressa, eadem per totum neruum in cerebrum, aut sis commune sensorium, propagata, & per eandem *ipsum cerebrum mutatum sit.* (Conf. v. HALLER Prim. Lin. Physiol. §§. CCCLXV. sequ.). Haec ita se habere omnes consentunt medici, quamvis de modo, quo fiant talia, dubitent adhuc, & longe dissentiant.

§. XXII.

Consequari
non.

E quibus sponte sua liquefcit, *dolorem quoque esse non posse; nisi* antecedat nerui cuiusdam aut plurium neruorum affectio & mutatio, eademque per affecta filamenta neruea in organum sensorium commune siue cerebrum propagetur, denique inde *ipsius cerebri fiat alteratio & mutatio* (§§. XX. XXI.).

SCHOL. I. Mutatio haec cerebri, proxima doloris physica causa, de altera tantum cerebri parte, quae thalamus est nerui affecti, intelligi vult. De totius enim cerebri mutatione sub dolore producta mox pluribus.

SCHOL. II. Cuiusmodi sit nerui affectio, quae dolorem antecedat necesse est, et quomodo differat eadem ab affectione neruorum ad ceteras sensationes requisita. multis hic exponere superfluum foret; cum circa hanc rem celeberr. Virorum scripta legi

legi iam possint. Vid. e. g. V. SWIETEN I. c. Tom. I. §. 220.
& sequ.

§. XXIII.

Quum porro, ut in praemissis saepius iam notauimus, effectus semper sequi debeat rationem causae efficientis; & dolor respectu vehementiae suae valde differat ita, ut modo acutissimus & intolerabilis, modo acutus tantum, modo e contrario obtusus solummodo sentiat: verum quoque est, mutationem cerebri, sub dolore productam, quae doloris causa proxima dici omnino meretur, variam esse; nimirum pro diuersitate doloris mox vehementiorem, mox leniorem. Quibus simul euincitur, *vehementem dolorem non esse, nisi cum vehementi cerebri aut sensorii communis alteratione* (§. XXII.).

*Vehemens
dolor est cum
vehementi
communis
sensorii al-
teratione.*

§. XXIV.

Per sensorium commune stricte hic intelligimus medullasam cerebri partem, e qua omnia & singula neruorum fila, seu fibrae eorum, ortum ducunt. (vid. von HALLER I. cit. §. CCCLVI.). Quod cum ita sit constructum, ut e meris fibrillis nerueis, solidis, iuxta inuicem positis, & minimis tantum vasculis intertextis constet, ut Anatomia docet: liquet, vehementem partis cuiusdam huius sensorii communis mutationem, quae, veluti in cunctis corporibus, non nisi per motum aliqualem fieri potest, facile per totum istud propagari adeo, ut quaelibet fibrilla neruea, pars cerebri, huius

*Vehementer
alterata una
cerebri parte
totum cere-
brum altera-
tur.*

mutationis particeps fiat. Quin cum certissimum sit ex physicis de corporum motu principiis motum vehementiorem alterius corporis semper in quaecunque alia proxime adiacentia & contigua propagari, ut ideo semel receptum motum aut impulsum corpus corpori semper communicare videatur: non est, quod dubitemus ulterius, rem etiam respectu sensorii communis ita se habere, ideoque *vehementer mutata*, affecta aut turbata *altera cerebri parte totius organi sensorii communis mutationem inde enasci*. Quod tamen de cerebro ceteroquin sano tantum intelligi potest.

§. XXV.

*Eiusdem
terior pro-
batio.*

Ne autem nostro quidem iudicio magis, quam par est, tribuere videamur, eandem hanc (§. antec.) sententiam aliis adhuc, ab experientia defumendis, argumentis confirmare lubet. Quoties circa mutationem cerebri & inde pendentes reliqui corporis mutationes in vivis animalibus, anatomico cultello subiectis, experientiam consulimus, toties fere praeter alia varia & sequentia videre nobis licuit phaenomena: 1) Intruso aut stylo ferreo aut cultello per mediam medullae cerebri partem animal toto corpore vel serius vel citius conuulsus fuit; 2) Semota superiori substantia corticali & ex instituto irritata cerebri medulla, post aliquas temporis minutas conuulsio vniuersalis inde resultauit. Haecce tamen phaenomena non nisi cerebro ceteroquin sano & ab omni pressione, vel ab effuso sanguine vel a quacunque alia

alia caussa nata, libero apparuerunt. Eadem experimenta simili successu ZINNIUM instituisse legimus in eiusdem Disser-
t. inaug. sistente experimenta quaedam circa corpus cal-
losum &c. in vivis animalibus instituta. (vid. huius scripti
part. II. Experim. IV. V.). Haecce porro cum physiologi-
cis principiis comparauimus. Quae autem cum testarentur,
motum musculorum ex caussa a fibris muscularibus adeo
aliena & semota fieri non posse, nisi facta sit neruorum mu-
tatio eademque per totum neruum propagata sit ad systema
musculosum (conf. §. V.): nefas putauimus ulterius dubitare,
an factae illae aliquarum fibrarum cerebri irrationes
per totum sensorium commune, quasi communem omnium
neruorum truncum, propagatae, indeque per omnes & sin-
gulos neruos ad musculos delatae sint, & hinc dicta pro-
dierint symptomata.

SCHOL. Quamuis superuacaneum esset, si plura adhuc aliunde
colligerem obseruata nostrae parti beneuola; tamen non pos-
sum non adnotare, valde analogae esse nostris, quae in neruis,
quorum truncus ligatura constrictus erat, HALLERVM obseruasse
legimus in Elem. Physiol. T. IV. p. 324.

§. XXVI.

Nemo sane hodiernae aetatis medicorum ignorat, mu-
tato & alterato vniuersali quorundam neruorum trunco
hanc mutationem per omnes & singulos eiusdem trunci ra-
mos ita dispergi, vt quilibet eorundem huius mutationis,
C 3

*Mutato toto
sensorio com-
muni muta-
tur totum
systema ner-
uosum.*

tionis,

tionis, toti trunco illatae particeps fiat. Quum igitur e sensorio communi omnes nerui ortum ducant, vt ante diximus (§. XXIV.); ideoque illud pro vniuersali omnium neruorum trunco merito haberi possit: videmus, *mutationem totius sensorii communis cogitari non posse, nisi cum mutatione omnium & singulorum neruorum*; si modo ceteroquin sana sit substantia neruea. Id quod simul etiam experimentis modo (§. antec.) enumeratis confirmatur.

§. XXVII.

Vehemens dolor est cum alteratione totius systematis neruosi. Quibus ergo substructis luce clarius est, *in quocumque vehementi dolore nasci totius systematis neruorum mutationem.* Etenim vehemens dolor esse nequit, nisi cum vehementi cerebri seu organi sensorii communis alteratione (§. XXIII.). Haec autem quamuis in vna alteraue cerebri parte tantummodo oboriatur; inde tamen per totum illud propagatur (§§. XXIV. XXV.), ideoque totum systema neruosum occupat, (§. XXVI.). Vnde dicti veritas cognoscitur.

§. XXVIII.

Inflammatorius dolor saepius est vehemens. Inflammatorius dicitur dolor, quo afficitur pars inflammata, seu qui ipsius inflammationis est symptoma. Negari licet non possit, hunc nonnumquam obscurum aut obtusum tantummodo esse, imprimis si partes corporis minus sensibiles, veluti viscera quaedam, occupauerit: tamen plurimorum aegrorum querela testatur, se illum sat acutum sentire.

fentire. Quin non defunt exempla, quae docent, eundem vehementissimum & intolerabilem euasisse. Imo occurrunt etiam inflammationum species, quae semper ingentis gradus dolore stipatae sunt, v. gr. inflammatio auris interni, musculorum intercostalium, &c. Experientia ergo euicti scimus, *dolorem inflammatorium saepius esse acutum & vehementem.*

§. XXIX.

Quae si rite ad praecedentia (§. XXVII.) referuntur, *Confectarius.* absque longa cogitationum ambage cognoscimus, dolorem inflammatorium saepe secum ducere omnium neruorum mutationem seu alterationem. Vnde porro sponte liquefit, *sub dolore inflammatorio saepe etiam commoueri aut, si maioris, alterari cordis & vasorum neruos.*

§. XXX.

Mutatio ergo neruorum systematis arteriosi cum adfit saepe in dolore inflammatorio (§. anteced.), siue, quod *Est ergo in inflammatione saepe stimulus praeternaturalis aliunde ad vasa propagatus.* perinde est, in ipsamet inflammatione, & nerui quilibet pro singulari sua natura quemcunque receptum motum per se ipsos propagent vsque ad fibras musculares, in quas abeunt; hisque fibris ita motum communicent, vt inde nouus quasi muscularium fibrarum motus nascatur (conf. §. V.): patescit inde, *re vera in inflammatione esse stimulum systematis arteriosi praeternaturalem, qui aliunde forinsecus ad idem propa-*

propagatur. Quibus autem cognitis nouimus, praedictam (§. XIX.) febris inflammatoriae proximam causam re vera locum habere in inflammatione, ideoque verisimillimum esse, hanc etiam veram esse febris nostri census causam. Restat demum vt demonstremus, praesentem hunc ad vasa propagatum stimulum omnino quoque sufficere ad excitandam inflammatoriam huius speciei febrim & producenda eiusdem symptomata (§. X.).

§. XXX.

Lemma.

Quum eo maior semper debeat esse vis, quo maior est effectus, quem eadem praestare debet, vt mechanica & physica docent principia; patet, vim aptam ad maiorem aliquem effectum edendum multo magis etiam sufficere ad producendum effectum eiusdem speciei minorem. Hic loci cum non sit, plura conuocare argumenta, quibus veritatem hanc euincere possem; imo cum eadem omnibus fat, nota & perspecta sit; liceat nobis pro fundamento sequentium hic vt demonstratum supponere: *omne id, quod sufficit ad maius, sufficit etiam ad minus eiusdem speciei perficiendum.*

§. XXXII.

Duplex fibrarum muscularium ordo.

Quae in humano aequae ac multorum aliorum animantium corpore deprehenduntur carnae aut musculosae fibrae, quaeque motui imprimis destinatae esse videntur, merito in duos distinguntur ordines. Quorum alter eas continet

net

net fibrillas carneas, quarum actiones vel instituendae vel omittendae a libera mentis voluntate pendent, dum ceteras earum motus condiciones per situm & annexionem ipsarum determinantur. Fasciculus ex hisce fibris parallelo situ ad inuicem positus & recta vt plurimum linea prodeuntibus, musculus in specie ab anatomicis vocari solet, cuius census sunt v. c. musculi pectorales, intercostales, &c. Alter vero est fibrarum carnearum ordo, qui eas complectitur, quarum actio nullatenus a voluntate animae, sed potius omnino ab oblato stimulo & earumdem situ pendere videtur. Maxime posterioris huius ordinis fibrae curuo aut circulari iuxta inuicem sitae sunt ductu, rarius deprehenduntur rectilineae & decussantes. Insunt hae cordi, arteriis, tubo cibario, &c. Vt in progressu breuiore simus, *vocabimus prioris ordinis fibras musculares, quae voluntati subditae sunt, speciatim animales; posterioris ordinis vero, quae animae voluntati non obtemperant, organicas.*

§. XXXIII.

Praeter hoc autem aliud quoque, hoc in passu magis notatu dignum, fibras motorias corporis humani organicas & animales intercedit discrimen, quod breuibus hoc est: fibrae musculares organicae multo facilius a quodam stimulo ad motum excitantur, quam animales. In eo enim conueniunt, quod a stimulo irritatae sponte sua breuiore euadant, & ita operationem suam absoluant. Motus vero hic

Facilius a stimulo ad motum incitantur fibrae musculares organicae, quam animales.

D

constri-

constrictorius in fibris animalibus multo difficilius est excita-
tu, quam in organicis. Ita enim Illustr. V. HALLER (vid.
eiusd. Prim. Lin. Physiol. §. CCCCX.): „Id discrimen vide-
„tur esse in musculis animae parentibus & iis, qui motu re-
„guntur insito, quod isti magis irritabiles facillime a leui
„stimulo in motum cieantur, exemplo cordis &c. Contra
„musculi, voluntati obnoxii, minus facile & minus durabili
„sint potestate: hinc aut voluntatis egent efficacia aut stimu-
„lo fortiori, &c.„ E quibus HALLERI, obseruationibus &
experimentis suffultis, elucescit, ratione stimuli cuiusdam
determinati omnino *maius & difficilius esse, motum excita-
re in fibris muscularibus animalibus, quam idem perficere
in organicis.*

§. XXXIV.

*Turbato sy-
stemate ner-
uoso saepe
oriuntur
conuulsiones.* Perturbationem seu violentam alterationem cerebri &
systematis neruorum, imprimis e dolore natam, saepius ex-
citare conuulsiones non solum quotidiana fere experientia
sed etiam celeberrimorum virorum testimonia satis superque
docent. Ne enim omnia, quae iam HIPPOCRATES (Edit.
a Charter. Epid. Tom. IX. p. 348.), BOERHAAVE (Aphor.
226. & 1075. n. 2.) alique multi hac de re notarunt, enu-
merem, ea tantummodo in auxilium vocabo, quae experi-
entia conuictus V. SWIETEN tradidit (Comment. in BOERH.
Aphor. Tom. I. p. 364.), nimirum conuulsionem esse effe-
ctum doloris, praecipue in iis, qui totum genus neruosum
mobi-

mobilissimum haberent. Idem quoque testatur, infantibus ob tormina intestinorum multoties accidere conuulsiones, & semet vidisse puellam, odontalgiae obnoxiam, & conuulsam frequentissime toto corpore, dum dolor recrudesceret. Quin quis est, qui nesciat irritationem cerebri & consequenter totius systematis neruorum alterationem, per festucam ossiam in cerebro haerentem aut effusa ibidem fluida acriora productam, merito a pathologicis inter conuulsionum & epilepsiae causas referri (Conf. BOERHAAVE l. cit. §. 1075. n. 3.). Quae omnia si rite perpendimus, non possumus non affirmare, omnes violentas neruosi systematis affectiones, siue sint e dolore graui siue ex alio fonte obortae, re vera interdum producere conuulsiones.

SCHOL. Quae hic & sequentibus de dolore eiusque effectu notata legis, eadem non de ipso dolore, quatenus est idea siue notio, sed de violenta neruorum affectione, sine qua dolor esse nequit (§. XXII.), intelligenda esse, per se patet.

§. XXXV.

Conuulsiones esse inuitos & praeternaturales musculorum motus, nemo medicorum ignorat. Quare cum perturbatio neruosi systematis interdum excitare possit, & haud raro re vera excitet motum inuitum & praeternaturalem musculorum (§. antec.); & muscoli e fibris motoriis animalibus constant (§. XXXI.): liquefcit *alterationem systematis*

Alteratio system. neruosi producere potest motum fibrarum muscul. animalium.

D 2

neruo-

neruorum interdum excitare motum fibrarum carnearum animalium.

§. XXXVI.

*Ergo eadem
etiam sufficit
ad excitandam
febrim.*

Maius est & difficilius, respectu cuiusdam stimuli, motum excitare fibrarum carnearum animalium, quam organicarum (§. XXXIII.). Quodsi ergo (vt modo monstrauimus §. antec.) neruosi systematis alteratio, etiam e dolore nata, producere potest, & reapse haud raro producit motum fibrarum carnearum animalium; eadem quoque sufficit, ad excitandum motum fibrarum carnearum organicarum (§. XXXI.). Cum vero cordis & arteriarum fibrae carnea sint organicae (§. XXXII.); commemorata systematis neruorum alteratio quoque sufficit ad promouendum, immo, posito naturali vasorum stimulo, ad augendum & accelerandum motum cordis & arteriarum. Vnde nunc sponte patet, *indicatum supra (§. XXX.) systematis arteriosi stimulum praeternaturalem, forinsecus per neruos ad vasa venientem, sufficere ad excitandam febrim.*

SCHOL. I. Maxime contraria huic nostrae sententiae esse videntur, quae ZINNIVS supra laudatus aliique proposuerunt, nimirum pulsus saepe regularent nec turbatum mansisse, quamuis cerebrum fuerit magnopere laesum & vulneratum. Sed nil valent contra hanc rem factae eorum obseruationes. Primum enim si adsunt totius corporis aut saltem quarundam partium alternantes conuulsiones, pulsus accurate obseruari nequit ob frequentes tendinum & muscutorum adiacentium subsultus & crebros totius
cor.

corporis tremores. Deinde autem cum nullos obseruarunt motus conuulsivos, simul confessi sunt aduersarii, stupidum & timidum fuisse animal, aut vulnere cerebro inflicta eiusmodi fuisse, vt non solum irritatum sed simul etiam compressum fuerit cerebrum, quae omnia experimentum dubium reddunt. Nam per sensorii communis & neruorum alterationem & irritationem vt pulsus turbetur aut acceleretur, necessario requiritur, vt nullus timor, multo minus anxietas, nullum obstaculum aut interruptio respirationis, & nulla denique cerebri & neruorum ad cor vasaque tendentium vel lenis compressio in aegro corpore adsit. Quare, vt saepius iam notauimus, supra (§. XXV.) enumerata phaenomena ex cerebro irritato non contingunt, nisi sana ceteroquin sit substantia neruea. Sed plura de his infra. (Conf. ZINN. l. c. Part. II. §. 1. sequ.)

SCHOL. II. Multo magis amica verò nobis sunt multorum Celeb. Virorum testimonia, quae ex illorum scriptis huc conuocare possem, sin ita nimis longus forent. Omittam ergo quae HIPPOCRATES, naturae & experientiae familiaris senex, (Praenot. Coac. n. 75.) iam monuit, & ea tantum adducam, quae maxime nostrae parti beneuola videntur. Motum igitur cordis a cerebro irritato augeri fatentur v. HALLER (Prim. Lin. Physiol. §. c.) & ZINNIUS (L. c. Exper. V.). BOERHAVE testatus est, ex neruorum irritatione nasci febrem inflammatoriam (Eiusd. Aphor. 382. n. 8.), quibus felicissimus eius Commentator, v. SWIETEN, subiungit sequentia (Comm. in BOERH. Aph. T. I. p. 649.): „ Ab irritatione fibrarum neruearum, per vasa &c., potissimum „ febris (sc. inflammatoria) excitari videtur. &c. „ Tantorum virorum assensu suffultus acquiescam.

§. XXXVII.

*Symptomata
febris in-
flammat. ob-
nuiae speciei.*

Sufficit ergo data proxima causa, nimirum alteratio systematis nervosi, ad producendam febrim, inflammationis comitem. Videbimus demum, vtrum eadem causa sufficiat quoque, ad producenda nostrae speciei febris inflammatoriae symptomata, siue vtrum etiam haecce e data causa explicari eorumque ortus indicari possint. Quem in finem obnuiae speciei febris primaria symptomata hic enumerabimus. Quae sunt 1) frigus seu horror febrilis sat notabilis, 2) aestus aut calor, qui paullo post succedit, & initio siccus esse solet ac veluti vrens, donec solutio quaedam benigna eum in sudorem vertat, 3) dolores magis aut minus acuti, in quodam corporis loco fixi, sub frigore paullo acerbiores, quam durante calore, 4) pulsus frequens, celer & durus, qui per totum febris decursum ita manet, 5) cephalalgiae, quae sub aestu sicco maxime sentiri solent, & modo magis modo minus graues existunt. Omnia haecce symptomata ita succedunt, vt alternantibus calore & frigore reliqua modo remittant, modo ingrauescant, ideoque tota febris formam continuae remittentis accipiat. Finitur demum febris vna cum inflammatione, & rarius in alteram septimanam protrahitur. Vnde merito haec febris inter acutas refertur.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII.

Cuncta haec symptomata & attributa febris inflammatoriae nostri census si adhuc explicare & illorum rationem reddere vellem; nouum opus mouerem pluraque mihi imponerem, quam quae humeri ferre possent. Omittam ergo ea, quae cum aliis febrium speciebus nostra communia habet, quaeque in generali illarum pertractatione expectari debent, & ibidem ab eruditissimis viris satis iam exposita sunt. Huiusmodi sunt, quae §. antec. n. 1. 2. 3. & 5. enumerauimus, quippe quae partim omnes, partim inflammatorias saltem cunctas febres comitantur. Frequentia & celeritas pulsus vnde sint, ex praedictis (§§. I. XXXVI.) non solum facile cognosci, sed etiam in generali omnium febrium symptomatum explicatione pluribus legi potest. Eadem fere de forma obuia febris vera sunt, quam in cunctis inflammatoriis & multis adhuc aliis eadem deprehendimus. Restat ergo solummodo durities pulsus, quae singulare nostrae febris symptoma est (§. XII.), cuiusque ortum ex commemorata proxima febris obuia causa nunc indicaturi sumus.

*Quoniam
hic explican-
da sint sym-
ptomata.*

§. XXXIX.

Proxima ergo hactenus considerati morbi causa est stimulus praeternaturalis vasorum, aliunde per neruorum fila forinsecus ad eadem propagatus, qui iners esset nec febre incenderet, nisi fibrarum muscularium, quae cordis

*Vasa hac in
febre semper
sunt confri-
cta.*

&

& arteriarum texturam ingrediuntur, praeternaturalis constrictio fieret, itaque motus arteriosi systematis acceleraretur. Haec autem constrictio, quae ipsam quasi efficit febrem, cum pendeat ab alteratione neruorum, proxima febris huius causa; haecque alteratio neruorum ortum debeat praesenti inflammationi, commemoratae eiusdem febris causae; & denique durante sufficiente causa manere debeat effectus: facile liquet, tam diu hoc in passu manere fibrarum carnearum systematis arteriosi constrictionem continuam, quamdiu continua & sufficiens ad excitandam febrem maneat inflammatio, siue, quod vnum idemque est, quamdiu ipsa nostri census inflammatoria perduret febris. Haec vero arteriarum constrictio quamuis continua sit & non interrupta per totum huius febris decursum; tamen negari non potest, eandem vi ipsius cordis vrgentis & sanguinis influentis ita superari, vt sanguis vasa transire queat. Nihilominus autem ob causam, modo indicatam, *remanet etiam in ipsa dilatatione vasorum fibrarum eorundem constrictio aliqua*, ita vt sanguinis vnda vix propelli possit. Quo in statu vasorum constrictionem incompletam vocare posses.

SCHOL. In ceteris februm speciebus, quarum proxima causa sanguini admixta est, vna cum illo per vas propellitur, ideoque nec semper nec vno eodemque loco manere potest, longe aliter se rem habere, facile quisque, rem rite perpendens, perspicier.

§. XL.

§. XL.

Fibra constringi non potest, nisi propius ad se inuicem accedant eiusdem particulæ, ideoque solidior euadat ipsa. Hinc & musculares fibrae, & quæ ex iis constant, solidiores & consequenter duriores euadere debent, si constringantur istæ. Sed quid est, quod ea aliis argumentis adhuc probare studeam, quæ experientia satis & diu iam euicta dedit? Quem enim fugit, musculum ex constrictione suarum fibrarum sat conspicuam concipere duritiem? Constrictis ergo vasorum fibris carnis, & illa solidiora, duriora & magis elastica euadant, necesse est. Quam ob rem cum in nostra febris specie continua sit etiam in diastole vasorum constrictio, hoc in passu arteriæ etiam in ipsa diastole duriores & magis, quam par est, elasticae esse debent.

Vasa in eadem febre in ipsa diastole iusto duriora sunt.

§. XLI.

Pulsus in genere vocatur motus arteriæ diastolicus. Durus idem dicitur, si notabili & iusta maiori elasticitate in tangente digitum agit. (Conf. NIETZKI Elem. Patholog. vniuers. §§. CXXIV. CXXIX.).

Quid sit pulsus durus?

§. XLII.

Quum igitur in obuia febris inflammatoriae specie, e neruorum alteratione nata, etiam in diastolico motu nimis duræ & elasticae sint arteriæ (§. XL.); mirum non est, ar-

Hinc in obuia febris pulsus est durus.

E

te-

terias quoque hoc in casu notabili & iusta maiori elasticitate in tangentem digitum agere, siue, quod idem est, *pulsum esse durum* (§. XLI).

§. XLIII.

*Ergo prox-
februm
caussa non
semper haer-
et intra
vasa.*

Monstrauimus ergo haecenus, esse febres aliquas inflammatorias, quarum causa est stimulus praeter naturam extra vasa natus, & aliunde per nervos ad eadem propagatus; & quidem propterea quod 1) his in febribus deficit stimulus intra vasa alienus, qui pro causa illarum proxima haberi possit (§§. XIV–XIX.), 2) adest stimulus extra vasa modo indicatus (§§. XX–XXX.), 3) idemque sufficit ad producendam febrem & excitanda eius symptomata (§§. XXXI–XLII.). Quibus positis videmus, *causam proximam omnium febrium vniuersalem non esse stimulum quemdam praeternaturalem intra vasa haerentem, aut alienum sanguini admixtum* (Conf. §. IX.). Possent igitur quasi perfecto opere calamus nunc deponere & finire laborem, nisi ante (§. X.) promiserim, problemata quaedam, quae sponte e praemissis resultare videntur, adhuc considerare & si possem, soluere. Quorum ergo expositionem nunc subiungemus.

§. XLIV.

§. XLIV.

Experientia teste nouimus, haud raro occurrere inflammationes, quae aut plane nullam, aut saltem non eam, quae est cum pulsu duro, excitant febrem. Quaeritur inde, quanam huius ratio sit? Quum febris nostra pendeat a neruorum quorundam affectione & inde orta totius systematis neruosi praeternaturali alteratione; liquet hanc febrem non excitari, quamuis praesto sit inflammatio, eius remotior causa, si affectio dicta quorundam neruorum & inde pendens alteratio omnium non sufficiant ad accelerandum cordis & arteriarum motum. Hoc autem esse potest, 1) si inflammatio non est satis magna & lenior, quam quae sufficientem neruorum alterationem procreare possit. Vnde est, quod in leuissimis inflammationibus saepe nulla febris obseruetur. 2) Si inflammatio partes occupauit, quae parum sensibiles sunt, nec tantum habent neruorum copiam, ut iisdem affectis sufficiens nascatur reliqui systematis neruosi alteratio. 3) Si simul cum inflammatione in eodem corpore concurrunt conditiones, quae torporem aliquem corpori inducunt, itaque impediunt, quo minus facta neruorum alteratio rite ad cerebrum & inde per reliquos neruorum ramos penetrare & propagari possit. Cuius ordinis sunt v. c. nimia humorum in putredinem pronitas, deinde quae liberum sanguinis per encephalum cursum

*Cur febris
commemora-
ta non
omnem in-
flammati-
onem subse-
quatur?*

turbant aut impediunt, aut saltem eundem iusto magis inde deriuant, veluti respiratio suppressa, timor & anxietas, compressio cerebri, &c. (Confer. §. XXXVI. Schol. I.). Hae circiter sunt rationes, quas febris commemoratae ortum impedire adhuc nouimus.

§. XLV.

Num ex eadem prox. causa oriuntur omnes inflammat. febres?

Altera nobis sit quaestio: vtrum commemorata nervorum alteratio sit vniuersalis omnium inflammatoriarum febrium causa; an etiam sint febres huius nominis, quae ortum suum inde non trahant? Sunt eiusmodi febres, quae ex alio profluunt fonte, & inflammatoriae dicuntur. Quarum prima se nobis offerre videtur Peripneumonia vera. Eandem praeter alia symptomata quoque annunciat irregularis & mollis pulsus, natus ex impedito sanguinis libero fluxu per pulmones, & inde oborto totius corporis aliquo torpore (Conf. §. anteced. num. 3. & v. SWIETEN lib. saepe cit. Tom. II. §. 883.). Num vero haec febris ex sola impedita sanguinis per pulmones circulatione sit oborta, nunque omni iure febris dici possit? nescio. Porro huc spectant febres quaedam, quae a nonnullis inflammatoriae malignae dicuntur. Hasce enim e nimia humorum in resolutionem putridam procliuitate oriri, nomen & symptomata illarum satis superque docent. Vtrum vero hae febres merito saluentur inflammatoriae, cum inflammatio si-

multra

multanea potius illarum symptoma quam caussa sit, dubito. (Conf. §. XII.)

§. XLVI.

Vltimo demum perpendamus, num ex commemorata quarundam febrium inflammatoriarum caussa proxima, scil. ex nervosi systematis alteratione, praeter eas quoque aliae febres ortum ducant? Pro nostra quidem sententia omnino sunt febres aliae, quae ex eodem fonte profluunt, & quidem quae ex animi turbatione nascuntur. Iram harum, quas alii commotiones febriles vocare malunt, febrium foecundam esse matrem, nouimus. Breuissimae saepius sunt eadem, & haud raro absque notabili crisi sponte sedantur. Quomodo hic acria aut alius generis aliena intra vasa suspicari possumus? Alterationes nervorum autem haud absque ratione suspicamur. Sed penitus satisfacere huic quaestioni, penes alium sit. Nostra quidem hac de re sententia adhuc mera est opinio.

Num ex eadem caussa prox. oriuntur adhuc aliae febres?

§. XLVII.

Haecenus quaestiones. Possem demum dicta ad therapiam febrium nostri census inflammatoriarum applicare; possem facili negotio monstrare, cur adeo aestimanda sit in curandis hisce febribus venae sectionis, temperantium, antispasticorum &c. vtilitas & praestantia, quid valeant hic

Conclusio.

anodyna remedia, cur mali ominis sit in graui inflammatione huius febris emansio, &c. (vid. §. XLIV. num. I. & 3.). Sed ne transeam scopum, hoc in passu
fistam.

T A N T V M.

 ERRATA TYPOGRAPHICA,
 QVAE EXCVSET B. LECT.

- Pag. 3. lin. 3. loco sit lege sit.
 pag. 6. l. 23. -- LXXXIX. l. LXXXIX.
 pag. 10. l. vlt. -- queunt. l. quimus.
 pag. 16. l. 19. -- defintate l. denfitate.
 pag. 23. l. 4. -- interni l. internaee.
 pag. 24. lin. 9. -- XXX. l. XXXI.

PRAE.

PRAENOBILISSIMO ET PRAECLARE DOCTO

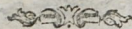
DOMINO CANDIDATO

S.

PRAESES.

Praeclara sunt ingenia, quae ad doctrinam et virtutes gloria inuitantur, quae inusitata virtute morumque probitate se omnibus reddunt conspicua, quae indefessis laboribus et curis ex diffuso scientiarum ambitu vberimos hauriunt fructus. Horum in numerum TE, PRAESTANTISSIME DOMINE CANDIDATE, iure referendum esse duco, qui maturis studiis anatomicis et medicis imbutus, partim Georgiam Augustam adiisti, partim Fridericianam nostram salutasti, tempusque inter assiduos labores, discendo, meditando, legendo, obseruando, etiam cum valetudinis TVAE detrimento, per plures annos transegisti, adeo quidem, vt TE in Doctorum cohortem praecipitare nolueris, nec titulum Doctoris praecario possidere amaueris, sed ibi maxime laudari volueris, vbi maxime laudari meruisti. Etenim praeter egregios, Ordini nostro viroque in examine abunde demonstratos profectus, praefens proprio, vt aiunt, marte, docte elaboratum specimen in-

augu-

augurale, quod primus, genuinus et maturus ingenii TVI partus est, luculentum eruditionis, in arte salutari acquisitae, exhibet testimonium. Quum igitur, monente SENECA, *dignos laudare, honesta sit actio*, ita propria TVA opera laudabunt artificem, eamque ob causam superuacui laboris esse existimo, operosius in encomia TVA ferri. Agam potius, quod res est. Elegisti me non tam defensores Dissertationis, docte conscriptae, quam potius eruditionis TVAE testem. Hinc, quum gratiosus Ordo Medicus, TE, non nisi supremis ornatum dignitatibus dimittere voluerit, ex vnanimi eius consensu et decreto, fauente Summo Numine, craftina luce, supremos, bene meritos, TIBI tam in Medicina, quam Chirurgia, conferam honores. Primum autem TIBI, vt debeo, gratulorque cum praesente TVA dignitate et felicitate, tam sperata maiore, nihil magis in votis habens, quam vt in decus ac ornamentum Reipublicae medicae, et multorum aegrotorum solatium viuas quam diutissime saluus et fortunatus. Vale. Dab. e Mus. d. XI. Decembr. cIo IoCC LXVII.

Ua 4235

ULB Halle
001 500 996

3

sb

13

DISSERTATIO MEDICA
DE
PROXIMA FEBRIVM
ET IN SPECIE
INFLAMMATORIARVM
QVARVMDAM CAVSSA

QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICIIS
ET
CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICORVM
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO,
DOMINO

D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

MEDICIN. ANATOM. ET CHIRVRG. PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
FACVLT. MEDICAE H. T. DECANO SPECTATISSIMO,
ACADEM. CAESAR. NATVRAE CVRIOSOR. ITEMQVE IMPERIAL. PETROPOL.
NEC NON REGIAR. BEROL. SCIENT. ET PARIS. CHIRVRG. SODALI.

PRO GRADV DOCTORIS
MEDICINAE ET CHIRVRGIAE
SVMMISQVE IN VTRAQVE HAC SCIENTIA HONORIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS RITE CAPESSENDIS
DIE XII. DECEMBRIS CIO ICCC LXVII.

PVBLICE DEFENDET

A VCTOR

ADOLPH. FRIDERIC. THEODOR. BRÜCKNER

MEGALOPOLITANVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.